

Amfibis i rèptils del Mont

Per Xavier Béjar Domingo^(*)

El poblament herpetològic del Mont ve marcat per la seva situació geogràfica, la seva litologia i la seva geomorfologia, però també per les actuacions humanes seculars en aquest petit país que, en alguns períodes i en determinats indrets, tant han diversificat els paisatges vegetals com l'han homogeneïtzat.

Des de la solana del Soler fins a Beuda i des del torrent d'Espinau fins al Pedró de Sant Miquel, es coneixen amb seguretat vuit espècies d'amfibis, tot i que el nombre podria arribar a tretze si es té en compte que cinc hi han estat trobades molt a prop. Pel que fa als rèptils, el nombre d'espècies observades arriba als disset.

Amfibis		Rèptils	
Nom comú	Nom científic	Nom comú	Nom científic
Salamandra	<i>Salamandra salamandra</i>	Dragó comú	<i>Tarentola mauritanica</i>
Tritó palmat	<i>Lissotriton helveticus</i>	Lludrió llistat	<i>Chalcides striatus</i>
Granota pintada	<i>Discoglossus pictus</i>	Lluert	<i>Lacerta bilineata</i>
Tòtil	<i>Alytes obstetricans</i>	Llandardaix comú	<i>Timon lepidus</i>
Gripauet	<i>Pelodytes punctatus</i>	Sargantana ibèrica	<i>Podarcis hispanica</i>
Gripau comú	<i>Bufo bufo</i>	Sargantana roquera	<i>Podarcis muralis</i>
Reineta	<i>Hyla meridionalis</i>	Sargantaner gros	<i>Psammotromus algirus</i>
Granota verda	<i>Pelophylax perezi</i>	Nina	<i>Anguis fragilis</i>
		Serp verda i groga	<i>Hierophis viridiflavus</i>

* Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural, xevi.bejar@gmail.com

DOI: 10.2436/20.8010.01.52

Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, volum 42 (2011)
Xavier Béjar Domingo

Amfibis		Rèptils	
Nom comú	Nom científic	Nom comú	Nom científic
Podrien ser-hi:		Serp d'Esculapi	<i>Zamenis longissimus</i>
Tritó pirinenc	<i>Calotriton asper</i>	Serp blanca	<i>Rinechis scalaris</i>
Tritó verd	<i>Triturus marmoratus</i>	Serp llisa septentrional	<i>Coronella austriaca</i>
Gripau d'esperons	<i>Pelobates cultripes</i>	Serp llisa meridional	<i>Coronella girondica</i>
Gripau corredor	<i>Bufo calamita</i>	Serp verda	<i>Malpolon monspessulanus</i>
Granota roja	<i>Rana temporaria</i>	Serp d'aigua	<i>Natrix maura</i>
		Serp de collaret	<i>Natrix natrix</i>
		Escrúçó pirinenc	<i>Vipera aspis</i>

Els amfibis estan fortament condicionats per la presència de punts d'aigua (fonts, bassals, basses, obis i rierols); en depenen totalment per a la seva supervivència. El Mont està format per roques calcàries, amb poca aigua superficial disponible: pocs cursos hídrics, la majoria temporals o efímers, només duen aigua quan plou molt. Les basses, les fonts, els obis, creats o mantinguts per la gent del país, són absolutament necessaris per a assegurar la presència de molts amfibis. Fora de l'època de reproducció, la dependència d'aquests animals de l'aigua varia segons l'espècie. Les més terrestres s'estenen al llarg del massís i apareixen més o menys pertot arreu: salamandra, tòtil, gripauet i gripau comú. Altres s'hi estan sempre a prop de l'aigua: el tritó palmat, la reineta i la granota verda hi apareixen, bàsicament, al vessant sud del Mont.

Els tipus i l'estructura de la vegetació també hi influeixen. Hi ha poques espècies que siguin estrictament forestals, la majoria prefereixen ambients oberts, que combinin prats i conreus amb petites bosquines i/o zones arbrades. També defugen espais agrícoles uniformes que han eliminat marges i tanques vegetals.

La salamandra (*Salamandra salamandra*) és possiblement dels urodels més comuns. Ocupa tot el massís i tots els rangs altitudinals des dels 300

fins als 1.100 metres. Les seves larves es troben arreu, en rierols, basses i fonts. Els tritons són menys freqüents. El tritó pirinenc (*Calotriton asper*) és un endemisme pirinenc molt lligat a cursos ombrívols d'aigua permanent, freda i neta. No es disposa de cap cita concreta dins de la zona d'estudi però no es pot descartar la seva presència, sempre molt puntual per manca d'hàbitat, perquè hi ha poblacions en zones properes. El tritó palmat (*Lissotriton helveticus*) i el tritó verd (*Triturus marmoratus*) prefereixen aigües més calmes, sovint basses amb abundant vegetació aquàtica, sobretot aquest darrer. El tritó verd (*Triturus marmoratus*) és molt més exigent i molt més car de veure, de fet, alguns autors el situen a prop del Mont però no es disposa de dades concretes. El tritó palmat (*Lissotriton helveticus*), més comú, s'entén, a part de les basses, per petits gorgs en rierols des dels 300 metres fins als 900 metres.

Entre els anurs, el tòtil (*Alytes obstetricans*) es distribueix arreu del massís i a totes les alçades. L'adult no és fàcil de veure però sí d'escoltar a partir del mes de març. El seu cant, semblant al de xot, i amb el qual es pot confondre fàcilment, és especialment característic. Els seus capgrossos són molt abundants i gairebé els únics que es poden trobar durant tot l'any a l'aigua. La granota pintada (*Discoglossus pictus*) és una espècie d'origen nord-africà que s'ha anat estenent per la Garrotxa en els darrers anys. Al Mont és força abundant a terra baixa, en espais agrícoles, i es distribueix pel vessant sud fins als 450 metres. El gripauet (*Pelodytes punctatus*) és petit, tacat de verd, d'hàbits molt discrets fora de l'època de reproducció. Hi ha observacions sobretot al vessant sud però no és descartable que pugui aparèixer també al vessant nord. El gripau comú (*Bufo bufo*) és, dels anurs, el més estès, fàcil de trobar arreu però menys abundant en alçada i en àrees forestades. El seu parent més proper, el gripau corredor (*Bufo calamita*), més reduït de mida, té també una distribució més restringida, i ocupa les planes meridionals properes a l'àrea d'estudi.

La reineta (*Hyla meridionalis*) i la granota verda (*Pelophylax perezi*) es distribueixen sobretot als peus del massís, gairebé sempre en el seu vessant sud, malgrat que apareixen també en punts permanents d'aigua de l'interior de la muntanya. La granota roja (*Rana temporaria*), que manté poblacions en àrees properes, no ha estat observada al massís. D'aparèixer, ho faria al nord i est del massís, on podria ocupar torrenteres i bassals temporals de camins i pistes formats en roderes dels vehicles.

Alguns autors han observat una altra espècie més a les planes de Maià i Beuda però no ha estat detectada al Mont, es tracta d'un amfibi rar d'observar: el gripau d'esperons (*Pelobates cultripes*).

ELS RÈPTILS

Amb l'excepció de la serp d'aigua (*Natrix maura*), adaptada als ambients aquàtics, els rèptils viuen, a diferència dels amfibis, desvinculats de l'aigua. Ocupen hàbitats més secs i amb major insolació, tot i que, com passa amb altres grups d'animals, algunes espècies prefereixen ambients més freds on dominen les comunitats vegetals eurosiberianes. La presència dels rèptils al massís ve també condicionada per l'estructura de l'hàbitat. Hàbitats amb una alta cobertura forestal són molt més pobres que espais que alternen boscos i ambients oberts. Qualsevol discontinuïtat en un hàbitat forestal –una clariana, un cingle, un prat– és molt més ric que el mateix hàbitat que l'envolta.

Els rèptils més freqüents al Mont són els sauris: els llangardaixos, les sargantanes i el dragó. Hi ha tres tipus de sargantanes: la sargantana roquera (*Podarcis muralis*), la sargantana ibèrica (*Podarcis liolepis*) i el sargantaner gros (*Psammotromus algirus*). Aquest darrer semblaria l'espècie més àmpliament distribuïda. Es tracta d'un sauri de mida mitjana que domina en ambients emmatats i emboscats i se'l troba arreu amb excepció dels indrets més ombrívols. No es disposa de gaires dades de les altres sargantanes, en part per la dificultat de distingir-les entre elles. Les dues, però, són presents al Mont i comparteixen l'hàbitat on la ibèrica ocupa els biòtops més secs i assolellats i la roquera als més frescs i humits.

El dragó o salamanquesa (*Tarentola mauritanica*) és un sauri nocturn, força conegut per l'hàbit d'acompanyar-nos sota els fanals les nits d'estiu on esperen pacientment caçar arnes i altres insectes que són atrets per la llum. Està àmpliament distribuït i és present a moltes construccions de la plana.

Hi ha dos grans sauris: el lluert (*Lacerta bilineata*) i el llangardaix comú (*Timon lepidus*), com passa amb les sargantanes i, malgrat que hi ha llocs on conviuen, el lluert tendeix a ocupar els ambients eurosiberians i el llangardaix comú, els mediterranis.

Entre els rèptils d'aspecte serpentiforme, sense potes o quasi, el més abundant és la nina o serp de vidre (*Anguis fragilis*). Li agrada els espais oberts més o menys humits a qualsevol alçada, sempre que hi hagi vegetació abundant. L'altra espècie, amb potes molt reduïdes, és el lludrió llistat (*Chalcides striatus*) del qual es disposen de poques dades a l'entorn de la riera d'Espinau, a Segueró i al cim.

Almenys nou espècies de serps són presents, una de les quals, la serp verda i groga (*Hierophis viridiflavus*), va ser observada per darrer cop fa unes desenes d'anys al nord del massís. Dos ofidis d'hàbits grimpadors es reparteixen entre

els ambients més oberts i/o mediterranis: la serp blanca (*Rinechis scalaris*) i en els ambients eurosiberians: la serp d'Esculapi (*Zamenis longissimus*).

Apareixen dues petites serps especialitzades en la cacera de sargantanes. La serp llisa septentrional (*Coronella austriaca*), de muntanya, amb dues observacions al cim, i la serp llisa meridional (*Coronella girondica*), termòfila, segurament molt més abundant però força desconeguda pels seus hàbits crepusculars.

I dues més d'hàbits aquàtics: la serp d'aigua (*Natrix maura*) i la serp de collaret (*Natrix natrix*). La serp de collaret es troba al llarg del torrent d'Espinau, a Beuda i a la Guixera. De la serp d'aigua, que en indrets propers és molt més abundant, només es disposen d'observacions al sud, des de Can Grau a Salvanera.

És probable que la serp verda (*Malpolon monspessulanus*) sigui el representant més abundant dels ofidis, com passa a la resta de l'Alta Garrotxa. És el més gran: hi ha exemplars que poden superar els dos metres de llargada. I és, com l'escurçó pirinenc (*Vipera aspis*), verinós. Ara bé, la perillositat de la serp verda és menor, el seu verí és menys potent i té dificultat a l'hora d'injectar-lo en una mossegada fortuïta, ja que les dents del verí es troben al fons de la mandíbula. L'escurçó, en canvi, és molt més eficaç i encara que no acostuma a ser mortal en persones adultes sanes, la seva mossegada aconsella l'atenció en un hospital. L'escurçó pirinenc sembla mantenir una població dispersa des de la plana fins al cim.

AGRAÏMENTS

Xavier Borruel, Ferran Bravo, Rafael Carbonell (Delegació de la Garrotxa de la ICHN); Eduard Filella (Societat Catalana d'Herpetologia), Mike Lockwood (Delegació de la Garrotxa de la ICHN), Albert Montori (Asociación Herpetológica Española), Josep Lluís Moretones i Jan Serra.

REFERÈNCIES

- ASOCIACIÓN HERPETOLÓGICA ESPAÑOLA. *Base de Dades d'Amfibis i Rèptils d'Espanya*. Departament de Biologia Animal (Vertebrats). Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona, març 2011.
- MACIAS, M. *Els Hèrptils de la Garrotxa*. Beca Ciutat d'Olot 2000 d'investigació en ciències naturals, Inèdit, 2000.
- MACIAS, M. *Amfibis i Rèptils de la Garrotxa*. Bubok. 2001.
- SOCIETAT CATALANA D'HERPELOGIA. *Base de Dades d'Amfibis i Rèptils*, març 2011.